

123/74

HALSSAAR

123/74

G.P.A.

4 442

In the Supreme Court of South Africa
In die Hooggeregshof van Suid-Afrika

APPELLATE DIVISION
AFDELING

APPEAL IN CRIMINAL CASE
APPEL IN STRAFSAK

SIMON MATHEBULA

Appellant.

versus/teen

DIE STAAT

Respondent.

Appellant's Attorney PRO DEO Respondent's Attorney
Prokureur van Appellant Prokureur van Respondent

Appellant's Advocate A. A. Sandman Respondent's Advocate J. B. van Rensburg
Advokaat van Appellant Advokaat van Respondent

Set down for hearing on
Op die rol geplaas vir verhoor op

2

(T.P.A.)

Coram: Rumpff (HR) Botha Hofmeyr (A.RR)

Sandman 9.45 - 10.56; 12.40 - 12.43

van Rensburg 10.56 - 11.00; 11.15 - 12.40

C.A.U.

Word die voormelde appel
gehandhaaf. Die skuldigbevinding
aan moord sonder versagterde

500

IN DIE HOOGGEREGSHOF VAN SUID AFRIKA

APPELAFDELING

In die saak tussen:

SIMON MATHEBULA

Appellant

en

DIE STAAT

Respondent

Coram: Rumpff HR., Botha et Hofmeyr, ARR.

Datum verhoor: 7 November 1974.

Datum gelewer: 2 Desember 1974.

U I T S P R A A K

BOTHA, AR.:

Ek is dit met die Hoofregter eens dat die Staat daarin geslaag het om die kousale verband tussen die skietwond wat die oorledene op die aand van 2 Julie 1972 in die motor opgedoen het, en die meningitis waaraan hy

nege maande later beswyk het, buite redelike twyfel te bewys, en dat die appellant uit wie se hand die pistool afgevuur is gevolglik vir die dood van die oorledene verantwoordelik is.

Ek vrees dat ek egter nie kan saamgaan met die gevolgtrekking dat die hof a quo op die feite fouteer het deur te bevind dat die Staat ook buite redelike twyfel bewys het dat die appellant die skietwond op die oorledene met opset en nie slegs uit nalatigheid toegedien het nie.

Dit moet toegegee word dat Richard Mashaimita se getuienis met betrekking tot die omstandighede waarin die pistool afgevuur is nie heeltemal bevredigend is nie. Richard het in sy hoofgetuienis die indruk geskep dat hy die appellant aan sy arm wou gryp nadat hy die knal van die skoot gehoor het. Later het hy gesê dat hy die knal van die skoot gehoor het net toe die appellant "sy arm so uitdraai uit my greep uit". Toe hy egter die volgende dag deur die hof teruggedroep is, het hy dit baie duidelik gestel dat hy die skoot gehoor het nadat die appellant sy arm uit Richard se greep losgeruk het. In

kruisondervraging het hy hiervan nie afgewyk nie.

Wat egter in Richard se getuienis belangrik is, is sy bewering dat hy die appellant se gewrig nie "met krag" vasgevat het nie met die gevolg dat die appellant "net sy arm so gedraai het toe was dit uit". Hy het, so beweer hy, die appellant aan sy gewrig gevat en nie aan sy hand nie. Volgens luitenant du Pisani is n drukking van 7 pond nodig om die pistool, waarmee die oorledene geskiet is, af te vuur. Daarbenewens is daar n outomatiese veiligheidsgreep agter aan die kolf van die pistool wat dit nodig maak dat daar n doelbewuste sametrekking van die spiere van die hand moet wees om die veiligheidsgreep vry te stel en die pistool af te vuur. Volgens luitenant du Pisani voorkom hierdie veiligheidsgreep dat n skoot per ongeluk afgevuur word.

Hierdie omstandighede sluit, myns insiens, die redelike moontlikheid uit dat die skoot wat die oorledene getref het, per ongeluk afgevuur is toe Richard die appellant

aan die gewrig gegryp het.

Afgesien daarvan dui die omringende omstandighede na my oordeel op 'n doelbewuste verwonding van die oorledene en nie op 'n ongeluk nie. Dit is duidelik dat die appellant die pistool in die rigting van die oorledene se kop gerig het, en Richard se getuienis dat toe hy dit gedoen het, hy niks gesê het nie, is nie betwis nie. Die vraag ontstaan dan wat appellant se doel kon gewees het toe hy die pistool op die oorledene gerig het. Hy wou die oorledene dus vermoedelik nie met dreigemente beweeg om van sy motor of ander besittings afstand te doen nie. Richard se greep aan appellant se arm het moontlik die skoot verhaas, maar aan die ander kant word die skoot in die oorledene se gesig afgevuur net toe hy terugkyk. Dit is onwaarskynlik dat dit toevallig was. Appellant het waarskynlik goeie redes gehad om die oorledene nie agter die kop te skiet nie, en toe oorledene terugkyk en moontlik die pistool op hom gerig kon sien, het optrede

vir die appellant dringend geword.

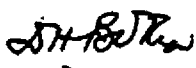
Toe die oorledene uit die motor val, neem appellant onverwylde besit van die motor oor, en ry daarmee weg. Hy tree glad nie op soos iemand wat n ander per ongeluk geskiet het nie, maar soos iemand wat sy doel bereik het. Hy verneem nie na oorledene wat hy weet gewond is se welstand nie. Hy laat hom op n verlate plek in die pad en is heeltemal onverskillig oor wat van hom mag word.

In sy getuienis beweer die appellant dat hy daardie aand glad nie in die motor was nie, maar op n ander plek. Sy getuienis is tereg deur die hof a quo verwerp. Die feit dat die appellant vals getuig het kan in die omstandighede van hierdie saak nie swaar teen hom weeg nie aangesien n erkenning dat hy in die motor aanwesig was hom in ieder geval by n aantal oortredings sou betrek het. Tog is dit n faktor wat nie buite rekening gelaat kan word nie. Indien hy glad nie getuig het nie, sou daardie feit n relevante

faktor gewees het by oorweging van die vraag of sy skuld buite redelike twyfel bewys is, al dan nie. (R. vs. Nyati, 1916 A.D. 319 op bl. 324, en S. vs. Masia, 1962 (2) S.A. 541 (AD) op bl. 546). Hy kan nie beter daaraan toe wees omdat hy vals getuig het nie.

In sy geheel gesien meen ek dus dat die Staat buite redelike twyfel bewys het dat die skoot nie per ongeluk nie maar met opset (nie noodwendig oogmerk opset nie) deur die appellant afgevuur is.

Daar kan in die omstandighede van hierdie saak geen sprake van versagtende omstandighede wees nie, en ek sou die appèl dus afgewys het.

D.H. BOTHA, AR.

IN DIE HOOGGEREGSHOF VAN SUID-AFRIKA

(APPELAFDELING)

In die saak tussen:

SIMON MATHEBULA

Appellant

en

DIE STAAT

Respondent

CORAM: RUMPF, HR., BOTHA et HOEMEYR, ARR.

VERHOOR: 7.11.1974. GELEWER: 2.12.1974.

U I T S P R A A K

RUMPF, HR. :

Die appellant is in die Transvaalse Provinsiale Afdeling deur 'n regter en twee assessore skuldig bevind aan vier misdade, nl. aan moord sonder versagtende omstandighede, aan huisbraak met opset om te steel en diefstal, aan roof en aan die onwettige besit van 'n vuurwapen. Weens sy skuldigbevinding aan moord sonder versagtende omstandighede is hy ter dood veroordeel. Sy vonnis in verband met die ander

misdade/.....

misdade is uitgestel „tot tyd en wyl dit vasstaan of die doodvonnis voltrek sal word of nie“. Aan die appellant is deur die verhoorhof verlof gegee om te appelleer teen die skuldigbevinding aan moord en die opgelegde straf. Die beweerde moord is gepleeg op 2 Julie 1972 met n pistool wat die vuurwapen is wat in die vierde klag genoem word. Die roof is gepleeg op 25 Augustus 1972 en die huisbraak op 1 Julie 1972. Die appellant het enige aandadigheid aan die misdade ontken. Die betrokkenheid van appellant by die dood van die oorledene in die onderhawige saak is egter tot so n mate bewys dat in hierdie hof toegegee is dat appellant n skoot met n pistool afgevuur het wat die oorledene se wang binnegedring het. Namens appellant is egter aangevoer dat dit nie bewys is dat die dood van die oorledene regtens deur appellant veroorsaak is nie en, in die alternatief is aangevoer dat die verhoorhof appellant aan strafbare manslag moes skuldig bevind het.

Die oorledene was n taxibestuurder. Sy vriend, Richard Mashaimita, het getuig dat hy en die oorledene in die

motor/.....

PROPERTY OF THE U.S. AIR FORCE

motor was toe appellant die oorledene gevra het om die appellant en twee maats van hom na Cullinan te neem. Dit was skemer. Oorledene het ooreengekom om dit te doen - teen agt rand - nadat hy eers n bantoevrou êrens sou optel. Dit het gebeur. Die vrou het voor tussen die oorledene en Richard gesit, terwyl die appellant agter in die middel tussen sy maats gesit het. By Cullinan aangekom, wou die appellant en sy maats verder ry en die oorledene het toegestem teen betaling van nog drie rand. Hulle is verder, op grondpaaie, totdat appellant die oorledene gevra het om te stop. Dit was êrens tussen bome. Dit was toe al donker en die motor se ligte het gebrand. Die oorledene het n u-draai gemaak en gestop. Richard het die gebeure daarna soos volg beskryf:

„Ons het stilgehou, maar hy het nie die kar afgeskakel nie, ons het gewag dat hulle nou moet afklim. Daar het so n tydjie verloop, toe ek nou kyk - ek het aan die kant gesit, die vroumens was in die middel, en hulle het agter gesit. Ek sien tussen die drywer en dié vroumens - voor het die drywer gesit, die vroumens en dan ek, langs die vroumens, sy was tussen ek en die drywer. Hulle was agter, die beskuldigde het

tussen/.....

1. The first of these is the fact that the
2. second of these is the fact that the
3. third of these is the fact that the
4. fourth of these is the fact that the
5. fifth of these is the fact that the
6. sixth of these is the fact that the
7. seventh of these is the fact that the
8. eighth of these is the fact that the
9. ninth of these is the fact that the
10. tenth of these is the fact that the

1. The first thing I noticed when I stepped out of the plane was the cold, crisp air. It felt like a fresh blanket after a long, hot journey. The ground below was a patchwork of green fields and small villages, each with its own unique charm. The sun was just rising, painting the sky in soft, golden hues. I took a deep breath, feeling a sense of freedom and adventure. The road ahead was long and winding, but I knew I was on the right path. The first few miles were a blur, but as I continued, the landscape began to reveal its secrets. The fields were lush and green, and the villages were small and peaceful. I saw a few people walking along the roads, carrying their daily necessities. The air was so clean, and the sun was so warm. It was a perfect start to my journey. I felt like I had found a new world, one full of possibilities and wonder. The first few days were a mix of excitement and challenge, but I knew I was capable of anything. I was going to make the most of this trip, and I was going to enjoy every moment of it. The first few days were a blur, but as I continued, the landscape began to reveal its secrets. The fields were lush and green, and the villages were small and peaceful. I saw a few people walking along the roads, carrying their daily necessities. The air was so clean, and the sun was so warm. It was a perfect start to my journey. I felt like I had found a new world, one full of possibilities and wonder. The first few days were a mix of excitement and challenge, but I knew I was capable of anything. I was going to make the most of this trip, and I was going to enjoy every moment of it.

• • • • • 119

tussen die ander twee wat saam met hom was, agter op die agterste sitplek gesit. Ek sien toe die beskuldigde sit sy hand tussen die vrou en die drywer (getuie wys die hand is so op die vroumens se skouer). Ek het pas net weggekyk, toe ek die drywer wou kyk toe hoor ek n gedreun. Dit was n gedreun soos n klapper (getuie noem dit n 'cracker'). Ek wou die beskuldigde toe aan sy arm gryp, aan sy gewrig. Ek het gesien dat die drywer aan die handvatsel van die deur waar die bestuurder sit, aan die binnekant, het hy gedraai. Toe sien ek die drywer bloei hier (getuie wys hoog aan die linkerkant van die nek). Die twee agterste deure was oop en sy twee chommies was toe alreeds uit. Toe die drywer van die kar die deur oopmaak, het hy na buite toe geval en die vroumens wat langs ons gesit het, is by dieselfde deur uit waar die drywer uitgeval het toe hy dit oopgedraai het. Toe ek kyk toe sien ek beskuldigde 'jump' van die agterste sitplek na die voorste een toe, daar waar ek was. Ek het toe al geduik onder die 'dashboard' hier voor, waar die sitplekke is daar onder in. Toe die beskuldigde nou van die agterste sitplek oorspring na die voorste een waar ek was, toe gryp ek hom aan sy nek en ek druk hom daar onder in waar ek in gekruip het, sodat ek n kans kan kry om uit te kom. Ek het toe die deur oopgemaak en ek het gevlug. Die drywer het aan die regterkant uitgeval waar hy was en die vroumens langsaan is ook by daardie regterkantse deur uit en ek is by die linker deur uit waar ek gesit het en vandaar af het ek gevlug."

Die/.....

Die getuie het nie ver weg gehardloop nie.

Die appellant het met die motor n endjie gery, toe gestop, die deure toegemaak en verder gery. Die getuie het daarop na die oorledene gegaan. n Motor het aangekom vanuit die rigting waarin die appellant verdwyn het. Toe die motor nader aan die getuie kom, is die toeter geblaas. Die motor het gestop en die maats van die appellant het tevoorskyn gekom en ingeklim. Die motor is gedraai en het verdwyn in die rigting van waar hy gekom het. Die getuie het gefluit om die vrou te kenne te gee dat sy kan terugkeer. Sy het haar verskyning gemaak. By blankes is hulp gekry en die oorledene is na die hospitaal gebring. Dáár is gevind dat n koeël die linkerwang van die oorledene binnegedring het ongeveer 4 cm van die oor. Daar was kruitmerke by dieingangswond. Die koeël het agter tot in die nekspiere van die oorledene gedring. Wat die rigting en posisie van die koeël betref, het Dr. Grobbelaar, wat die oorledene behandel het, die volgende verduideliking gegee op die vraag wat gestel is:

„Ek/.....

"Ek sien die ingangswond is aan die onderste kaak. Is die rigting vandaar tot die punt waar die voorwerp uiteindelik tereggekom het, n reguit lyn? --- Dit is wat ons n bietjie verwar het. Ons het gemeen as dit n reguit lyn moet wees, dan moet die bloedvate beseer wees. Die bloedvate was nie beseer nie. So ons het aangeneem dat as dit n koeël was, moes dit êrens vasgeslaan en van rigting verander het om om die groot bloedvate te gaan en dit nie te beseer het nie.

Watter deel is daar in die hoof waarteen die voorwerp moontlik kon wegstrem? --- Mens het daar die onderkaak wat opgaan en by die skedel die gewrig daar vorm, en as dit n koeël was kon dit teen die skedelbasis geslaan het en maklik van rigting verander het, en dan na sy plek toe gegaan het waar ons hom op die X-strale gesien het. Dit het skedelbasis toe gegaan en toe afgeswenk. Dit het nie teruggekom nie, dit het nog vorentoe gegaan maar net weggeswaai in die rigting van die nek."

Daar is besluit om nie die koeël uit te haal nie en, na behandeling, is die oorledene op 13 Junie 1972 ontlaan. Die oorledene het sy werk as taxibestuurder voortgesit. Volgens oorledene se moeder het hy na sy ontslag op verskillende tye oor hoofpyn gekla en soms weens sy hoofpyn sy werk nie kon doen nie. Dit is gemene saak dat op 5 April 1973 oorledene weer oor hoofpyn gekla het. Op 6 April het hy n end gery maar kon nie verder gaan nie. Hy het sy tande

vasgebyt/.....

vasgebyt. Nadat hy in die Kalafonghospitaal opgeneem is, is hy op 7 April 1973 oorlede. Op 24 Augustus 1973 is die oorledene se lyk opgegrawe en dieselfde dag het Dr. Loubser, senior staatspatoloog in Pretoria, n lykskouing gedoen. Die koeël is uitgehaal en, weens die simptome wat oorledene getoon het voor sy dood en as gevolg van wat aan die skedel van die oorledene gesien is, was Dr. Loubser van mening dat oorledene aan meningitis dood is, wat ontstaan het deur die pistoolwond wat n tractusinfeksie ingedra het en n ontstekking laat ontstaan het aan die kaak. Dit het n ontstekingserosie veroorsaak met uitgebreide osteïtis. Osteïtis is n beenontsteking en by die oorledene was daar duidelik tekens dat die ontsteking tot binne die skedelruim gegaan het. Dr. Loubser se bevinding het hy aldus uitgedruk:

„Die veranderinge in die been wat ek by lykskouing gesien het, was dié van n chroniese osteïtis - dit is n infeksie wat langdurig kon geneem het om voort te skry - vanaf die kaakhoek deur die fossa ovals na die harde breinvliese wat oor die klinoïedprosesse lê en pas eers nadat die harde breinvliese deur die ontstekingsproses

gepenetreer/.....

gepenetreer is, kon daar simptome van meningitis ontstaan het, as die veretteringsproses dan in die sagte weefsels van die breinvliese kon uitsprei."

Op n vraag van die verhoorregter oor die graad van waarskynlikheid dat die koeël die besering veroorsaak het, het Dr. Loubser geantwoord: „Ek kan dit stel as n aan-sekerheid-grensende-waarskynlikheid." Dr. Grobbelaar het tydens sy getuienis ook vrae beantwoord oor meningitis waaraan, soos geblyk het, die oorledene dood is. Hy het kortliks die simptome daarvan beskryf: erge hoofpyn, koorsaanvalle en n beeld van sepsis in die liggaam wat, tensy behandeling verbetering aantoon, in enkele dae kan termineer. Dit word veroorsaak deur bakterië of virusse. Dit is seldsaam by volwassenes, waar dit wel plaasvind wanneer bakterië in n wond kom deur n hoofbesering. Wat die oorledene betref, het Dr. Grobbelaar gesê dat n mens na die bron van die infeksie sou seek en hy het die volgende gesê:

„n Volwasse persoon sal nie sommer net spontaan meningitis ontwikkel nie en n mens sal graag n bron vir die infeksie seek en in die lig van die feit dat hy n koeëlwond opgedoen het, wat

moontlik/.....

moontlik sy skedelbasis kon beseer, is dit die waarskynlikste dat tog die oorspronklike besering van sy skedelbasis, indien dit gebeur het, wel aanleiding sou gee tot die meningitis."

Dr. Grobbelaar het ook gesê:

"As ek moet postuleer wat kon gebeur het as die skedelbasis beseer is, dan is dit n beenbesering, en n beenbesering is n proses wat stadig genees, of as daar infeksie in been is, is dit n proses wat geleidelik ontwikkel; n kwessie van maande en selfs jare. Wat waarskynlik kon gebeur het is dat die skedelbasis wel beseer is oorspronklik, dat daar organismes in die been was, met ander woorde n chroniese ontsteking in die been van die skedelbasis was, osteïtis, dat dit geleidelik deur die skedelbasis gedring het tot in die breinholte en toe die meningitis veroorsaak. Dit verklaar ook waarskynlik sy (d.w.s. oorledene se) hoofpyne wat hy, volgens getuies, gehad het ná ontslag."

Namens appellant is aangevoer dat die Staat nie bewys het nie dat die oorledene se dood regtens kousaal verbind is met die deur die appellant afgevuurde koeël. Eerstens is betoog dat die dood deur meningitis nie voorsienbaar was nie en dat dit as "abnormaal" beskou moet word. Ongetwyfeld is die onderhawige n ongewone geval, maar indien

iemand/.....

niemand met 'n pistool op 'n ander skiet, en die dood wel deur die afgevuurde koeël veroorsaak word, is dit voldoende, dat die aanvaller, indien hy die slagoffer êrens in die kop skiet, voorsien, dat die dood mag intree. Dit word nie vereis nie dat die aanvaller voorsien presies hoe die koeël hom gaan gedra of wat presies die effek sal wees van die inwendige besering wat die koeël veroorsaak. Kousaliteit in die reg word nie deur tyd of afstand geraak nie, en die feit dat die dood in hierdie saak eers ingetree het maande na die aanranding, versteur nie die kousale verband tussen die koeël en die meningitis nie. Daar is aangevoer, ten tweede, dat die Staat nie die moontlikheid uitgesluit het dat die kousale reeks deur 'n novus actus uitgeskakel is nie. In hierdie verband is betoog dat dit moontlik is dat die bakterie wat die ontsteking veroorsaak het, op 'n ander wyse as deur die koeëlwond in die liggaam van die oorledene kon gekom het. Hierdie betoog kom wesenlik neer op dieselfde as wat in die derde plek aangevoer is, nl., dat die Staat nie 'n redelike twyfel bewys

het/.....

het dat die koeëlwond die meningitis veroorsaak het nie.
Dit is waar dat Dr. Loubser in kruisverhoor toegegee ^{het/} dat dit
moontlik is dat die chroniese proses van infeksie vóór 2 Julie
1972 kon ontstaan het. Hy het gesê: „dit is nie onmoontlik
nie". Wanneer sy getuienis as geheel gelees word, is dit
duidelik dat die anatomiese patologiese afwyking wat by die
lyksskouing gedemonstreer kon word, van so n aard is dat enige
ander weg van toetrede van meningitis nie gepostuleer kan word
nie. Met dié mediese getuienis het die Staat myns insiens
sonder redelike twyfel bewys dat die koeël, deur appellant
afgevuur, die oorsaak van die dood van die oorledene was.
In hierdie saak is die mediese getuienis van so n aard, dat
wat in die Engelse saak Miller v. Minister of Pensions,
(1947) 2 All E.R. 372 op bl. 372 gesê is, van toepassing is:
Dit is:

„Proof beyond reasonable doubt does not mean
proof beyond the shadow of a doubt. The law
would fail to protect the community if it
admitted fanciful possibilities to deflect the
course of justice. If the evidence is so strong
against a man as to leave only a remote possibility
in his favour which can be dismissed with the
sentence/.....

sentence 'of course it is possible, but not in the least probable,' the case is proved beyond reasonable doubt, but nothing short of that will suffice."

Daar is namens appellant in die alternatief betoog dat die Staat nie sonder redelike twyfel bewys het dat die appellant die pistool gevuur het met die opset om die oorledene te dood nie. Hier moet dadelik opgemerk word dat die appellant ontken het dat hy in die motor was toe oorledene geskiet is. Ongetwyfeld het hy n leuen vertel. Die gevolg is ook dat hy geen verduideliking gegee het nie van wat sy oogmerk was toe hy die pistool afgevuur het. Hy is in die posisie asof hy geen getuienis afgelê het nie. Ek dink egter nie dat die feite van hierdie saak van so n aard is dat sy valse getuienis ter stawing kan dien van n afleiding van ander getuienis dat hy die oogmerk gehad het om te dood. Indien die ander getuienis nie die afleiding regverdig, sonder redelike twyfel, dat appellant die oogmerk gehad het om te dood nie, kan die valse getuienis van appellant, myns insiens, nie gebruik word om daardie afleiding wel te regverdig nie. Ek het

reeds/.....

reeds hierbo n passasie aangehaal uit die getuienis van Richard waaruit blyk dat, nadat die oorledene die motor gestop het, die appellant n pistool op die vrou se skouer gehou het. Ongelukkig bevat die notule op daardie plek geen aanduiding van die rigting waarin die pistool gewys het nie. Die appellant het agter in die middel gesit en dit kon dus wees dat die pistool bloot tussen die kop van die vrou en die kop van die oorledene was, m.a.w. die loop kon na vore gewys het en nie in die rigting van die gesig van die oorledene nie. Dit blyk egter later so te wees, uit n vraag wat die verhoorregter aan die getuie gestel het.

Intussen het Richard ook die volgende antwoord gegee:

„Dan net dié, toe jy die 'cracker'-geluid hoor, in watter rigting het George, die bestuurder, gekyk? Het hy vorentoe gekyk, langs hom of waar? --- Soos ek dit gesien het, hy wou ook terugkyk en toe hoor ek die 'cracker'-geluid.

Het hy na links of regs gekyk? --- Soos hy die stuurwiel so gehad het, het hy so gekyk.

DEUR DIE HOF: Hy het dan na sy linkerkant gekyk.
--- Na sy linkerkant toe.”

Onder kruisverhoor het hy gesê:

„Ek/.....

„Ek wil jou vra in verband met die afvuur van daardie skoot. --- Ja?

Jy sê die beskuldigde het n pistool in sy hand gehad? --- Nee, ek het nie so gesê nie. Ek het gesê sy hand het so gewys, soos ek aangedui het.

Was daar nie n pistool in sy hand nie? --- Op daardie stadium het daar nie n lig binne-in die voertuig gebrand nie, dit was donker binnekant en ek het net die hand gesien.

Jy het net die hand gesien? --- Ja, en dadelik het in my gedagte opgekom: Maar hierdie man, waarom hou hy sy hand nou so daar. Hier is iets wat hy wil doen, hy wil dalk hierdie drywer van die kar miskien enige leed aandoen. Dit is toe wat ek sy hand gryp."

Aan die getuie is gestel dat iemand anders as die appellant sou geskiet het, en sekere vrae en antwoorde lees soos volg:

„Is dit nie moontlik dat terwyl die man, wat jy sê is die beskuldigde, daar vooroor geleun het, dat iemand anders n skoot geskiet het van die agterste sitplek nie? --- Die beskuldigde het tussen daardie twee passasiers wat saam met hom agter gesit het, gesit en ek het gesien dit is sy hand wat hy hier na die skouers van daardie vroumens toe gewys het.

Maar is dit nog moontlik dat die skoot wat gevuur is is geskiet deur iemand anders op die agterste

sitplek/ ---

sitplek? --- As dit iemand anders was wat sou geskiet het, dan sou hy gevlug het, maar ek sal u sê waarom ek seker is dit is die beskuldigde, omdat hy het sy hand op die vroumens se skouer gesit en ek is die persoon wat sy hand gegryp het. Daaroor weet ek dit is hy.

Ja, maar jy het gesê jy het nie n pistool in daardie hand gesien nie? --- Ek het nie bedoel om n vuurwapen vas te gryp nie of enigiets anders wat die beskuldigde in sy hand sou gehad het nie, ek het maar net sy gewrig vasgegryp."

Later verskyn die volgende:

"Kan jy onthou dat jy by die voorlopige ondersoek getuig het? --- Ja.

Onderaan bladsy 13, het jy gesê: 'Ek het toe die geraas van n pistool gehoor. Dit was n slag. Dit was toe ek beskuldigde se hand wou vashou.' --- Dit mag wees, maar ek het sy gewrig vasgegryp en hy het losgeruk van my greep af. Dit is nou waar die vraag gestel word of ek nou weet of hoe ek dit bepaal of hy dit gehad het, al dan nie."

En ook:

"DEUR DIE HOF: Jy het gesê dat toe jy gesien het dat die beskuldigde se hand op die vrou se skouer rus en na vore wys en toe jy dink daar is gevaar, toe het jy die gewrig gegryp? --- Ek het so gesê.

Ek het ook verstaan dat jy gesê het dat die persoon sy gewrig losgeruk het van jou greep? --- Ek het nie, hoe sal ek sê, met krag aan sy

gewrig/.....

gewrig gevat nie. Hy het net sy arm so gedraai toe was dit uit.

Nou die stadium toe jy die lawaai hoor soos van n 'cracker', was dit voor of nadat die persoon sy gewrig losgeruk het? --- Nee, dit is net dieselfde tyd toe hy sy hand uitdraai, toe hoor ek daardie slag. Net toe hy sy arm so uitdraai uit my greep uit.

Is dit in dieselfde beweging dat hy sy arm loskry van jou greep of was dit toe hy alreeds los was van jou greep toe die 'cracker' afgaan? --- Dit was nadat hy alreeds die gewrig losgemaak het."

Nadat die saak vir die verdediging gesluit is, het die verhoorregter Richard laat terugkom en sekere vrae is aan hom gestel. Die oorkonde lees o.a. soos volg:

"n Ander ding wat ek jou wil vra, is dit: Gister toe jy getuienis gegee het, het jy vertel dat toe die persoon sy hand na vore gebring het, het jy hom aan die pols gegryp? --- Ja, maar ek het ook by gesê dat hy sy hand teruggeruk het.

--- Jy het ook gesê, soos ek jou verstaan het, dat nadat hy sy hand teruggeruk het, toe het jy die knalgeluid gehoor soos n klapper? --- Dit is so, ja.

Is jy baie seker daarvan? --- Net nadat hy sy hand van my teruggeruk het, het ek daardie geluid gehoor wat ek gesê het het gegaan soos n 'cracker'.

Is/.....

Is dit dan so dat sy hand was totaal vry gewees van jou greep toe die knalgeluid gekom het? --- Dit is so.

KRUISONDERVRAGING DEUR MNR. LANDMAN: U Edele, ek wil net aan die getuie stel dat by die voorlopige ondersoek het hy nie melding gemaak dat hy die hand gegryp het nie. Hy het gesê hy wou die hand gryp.

DEUR DIE HOF: Ja stel dit aan hom.

MNR. LANDMAN: Ek het jou reeds gevra of jy onthou dat jy by die landdroshof getuig het? --- Ja.

Ek sal net vir jou lees wat jy by die voorlopige ondersoek gesê het: 'George het toe n U-draai gemaak.' --- Ja.

'Ek het toe omgekyk. Die Bantoevrou het tussen my en George gesit.' --- Ja.

'Ek het toe beskuldigde se hand tussen George, die oorledene, en die Bantoevrou gesien. Dit was donker.' --- Ja.

'Ek het toe die geraas van n pistool gehoor. Dit was n slag.' --- Daar mag n misverstand wees dat dit nie daar genotuleer is nie. Ek het gesê ek het hom hier aan die gewrig gegryp en toe het hy losgeruk. Daarna het ek toe die geraas gehoor wat gegaan het soos n 'cracker'.

Laat ek net klaar lees. 'Dit was toe ek beskuldigde se hand wou vashou, want toe ek sy hand sien het ek onraad vermoed.' --- Maar ek het dit gister ook gesê ek het vermoed dat daar een of ander ding kan gebeur, dit is die wat ek hom aan sy gewrig gegryp het.

Ja/.....

Ja, maar volgens die voorlopige-onderzoek-rekord 'wou' jy sy hand vasgryp. --- U Edele, het ek by die landdroshof ook gesê, nie dat ek wou nie, dat ek het.

En is dit nie toe jy daardie hand vashou, vasgryp, dat die klappergeluid gekom het nie? --- Daardie geluid wat gegaan het soos n 'cracker', het gekom ná hy sy arm van my bevry het, losgeruk het.

Na watter rigting het hy sy arm losgeruk? Met n beweging na sy regterkant toe? --- Dit kan ek nie verklaar nie. Al wat ek weet is dat nadat ek hom aan sy gewrig gegryp het, het hy losgeruk van my af. Of hy met sy hand op geruk het, of na n kant toe geruk het, dit kan ek nie verklaar nie."

Die pistool wat die appellant gehad het, was n 6.35 mm Astra. Die pistool is op 1 Julie 1972, die dag vantevore, deur appellant gesteel. Toe dit gesteel is, was daar n magasyn in met vyf patrone. Luitenant du Pisani, n ondersoeker van vuurwapens, het getuienis afgelê en gesê dat die pistool aan hom gegee is met n leë magasyn. Die pistool is n selflaai soort. Die oorkonde van die saak bevat ook die volgende getuienis van Luitenant du Pisani:

"Wat se krag is nodig om daardie pistool af te vuur? --- Daar is 7 pond drukking nodig om die pistool af te vuur, en ek mag byvoeg dat die pistool het n greep aan die agterkant. Met ander woorde om af te vuur moet daar n soort van

saamgetrekte/.....

saamgetrekte beweging, 'a squeezing effect', jy moet altwee kante trek.

In onbekwame hande, kan daardie pistool afgevuur word sonder dat die bedoeling is om af te vuur? --- Dit is waaroor die veiligheidsgreep agter aan die pistool is, om dit te voorkom dat dit in onbekwame hande raak en n skoot dan per ongeluk afgevuur word. Hierdie moet n doelbewuste same-trekking van die hand se spiere, moet getrek word om die skoot af te vuur.

HERONDERVRAGING DEUR MNR. VAN RENSBURG: Geen vrae nie.

ASSESSOR (MNR. ESSELEN): n 7-pond-drukking, is dit normaal? --- Dit is normaal vir hierdie tipe pistole."

Die vraag of die appellant die opset gehad het om te dood, behandel die verhoorhof in n betreklik kort paragraaf. Dit lees soos volg:

"Die vraag is egter nog of die beskuldigde inderdaad bedoel het om die oorledene te wond, soos hy wel gedoen het. In hierdie verband het ons noukeurig gedagte gegee aan die moontlikheid dat die beskuldigde dalk in die loop van en as gevolg van sy worsteling met Richard per abuis die skoot laat afgaan het. Ons aanvaar egter Richard se getuienis dat die skoot afgegaan het nadat die beskuldigde sy hand losgeruk het van die greep. Hierby kom die feit dat aansienlike druk nodig was om die skoot te laat afgaan. Ons dink nie dat dit n ongeluk was wat plaasgevind het nie; dit was n doelbewuste daad."

Na my mening het die verhoorhof gefouteer.

Die getuienis as geheel dui myns insiens op die redelike moontlikheid dat appellant die oorledene wou bedreig om sodoende die motor in die hande te kry. Terwyl hy die pistool langs die kop van oorledene na vore rig, het Richard sy pols gegryp. Op die moment toe appellant sy hand wou uitruk, het die oorledene na links agter gekyk en het die skoot afgegaan en oorledene in die linkerwang getref. Na my mening sou so n ruk die gevolg kon hê dat die pistool se kolf sowel van voor as van agter gedruk word. Ook skyn dit my onwaarskynlik voor te kom dat appellant die pistool langs oorledene se kop na vore sou hou indien hy van plan was om oorledene te skiet. Dit lyk meer asof hy oorledene wou dreig. Indien hy die oorledene wou doodskiet, kon hy hom n doodskoot in die agterkop gegee het. Die verhoorhof het Richard se getuienis aanvaar - en dit is die kern van die bevinding in hierdie verband - dat die skoot afgegaan het nadat die appellant sy hand losgeruk het. Na my mening is Richard se getuienis oor wanneer presies die skoot afgegaan/.....

afgegaan het, heeltemal te onseker om tot so n beslissende bevinding te kom. Richard se sekerheid dat die skoot afgegaan het nadat appellant sy hand losgeruk het, is die produk van n groeiproses. By die voorlopige verhoor het hy gesê dat hy die slag gehoor het toe hy appellant se hand wou vashou. Gedurende die verhoor het hy eers uitdruklik gesê dat hy die slag gehoor het toe appellant sy hand uitdraai uit sy greep. Eers nadat spesifieke vrae aan hom gestel is of die knal gehoor is tydens die losrukking of daarna, verklaar hy dat die appellant se gewrig reeds los was. Op hierdie stadium het hy ook gesê: „net nadat hy sy hand van my teruggeruk het, het ek daardie geluid gehoor". Afgesien van hierdie groeiende sekerheid, oënskynlik deur vrae aangemoedig, is dit myns insiens duidelik dat die tydverloop tussen die uitruk van die hand van appellant en die afgaan van die skoot so gering is, volgens Richard se beskrywing, dat dit redelik moontlik is dat die afgaan van die skoot die end van die proses van losrukking of uitdraaiing van appellant se hand was. Na my mening/.....

mening moet daar n twyfel wees of die skoot gedurende die losrukking van appellant se hand afgegaan het of doelbewus op oorledene afgevuur is.

Na my mening moet die appèl slaag en die skuldigbevinding aan moord sonder versagtende omstandighede en die opgelegde straf tersyde gestel word. In plaas van die skuldigbevinding aan moord, word die appellant skuldig bevind aan strafbare manslag. Die saak word terugverwys sodat die appellant gevonniss kan word op al die klagte waaraan hy skuldig bevind is.

HOOFFRETER.

HOFMEYR, AR. Stem saam.